

Nr 218.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändring i grunderna för tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrlägningsföretag; given Stockholms slott den 4 april 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Sam. B. Norup.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås att möjligheterna att erhålla tilläggsbidrag skola utvidgas till att omfatta viss grupp torrlägningsföretag, som enligt nu gällande bestämmelser ej kan erhålla dylikt bidrag. Vidare förordas, att beslutanderätten i dessa ärenden skall tillkomma lantbruksstyrelsen i de fall, då kostnadsökningen icke är mera betydande.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 april 1952.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, följande.

Inledning.

Med anledning av två inom riksdagen väckta likalydande motioner (I: 288 och II: 381) anhöll riksdagen i skrivelse den 8 december 1951, nr 380, att Kungl. Maj:t måtte låta företaga en översyn av gällande bestämmelser om tilläggsbidrag till torrlägningsföretag. Genom beslut den 11 januari 1952 uppdrog Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen att verkställa översynen.

I skrivelse den 8 februari 1952 har lantbruksstyrelsen framlagt förslag i ämnet.

Jag torde i det följande först få redogöra för de bestämmelser, som nu gälla för statsunderstöd till torrlägningsverksamhet, och därefter gå närmare in på lantbruksstyrelsens förslag.

Gällande bestämmelser.

Statligt stöd åt torrlägningsverksamheten utgår *dels* i form av bidrag från statens avdikningsanslag och lån ur statens avdikningslånefond, *dels* i form av bidrag för avloppsförbättring ur anslaget till jordbrukets rationalisering och genom lånegaranti för sådan åtgärd.

Föreskrifter angående villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag ha meddelats i kungörelse den 30 juni 1939 (nr 431). Kungörelsen har ändrats bland annat genom kungörelserna den 25 maj 1945 (nr 347) och den 15 juni 1951 (nr 414). Enligt föreskrifternas ursprungliga lydelse är bidragstilldelningen till torrlägningsföretag maximerad till belopp motsvarande hälften av den vid syneförrättning uppskattade båtnaden. Då detta belopp i allmänhet helt, eller åtminstone i det närmaste helt, utnyttjats re-

dan genom en första bidragstilldelning finnes därefter ingen eller ringa möjlighet att erhålla ytterligare bidrag från avdikningsanslaget. Betydligt större möjligheter att bevilja ytterligare bidrag föreligga däremot, då den första bidragstilldelningen sker enligt 1945 års ändringsbestämmelser. Maximeringsföreskriften har nämligen där ersatts av en bestämmelse, att statsbidrag må beviljas till viss del av den av lantbruksstyrelsen godkända kostnaden för företaget, nämligen till en tredjedel av nämnda kostnad, dock att bidraget kan höjas till hälften av kostnaden, därest företaget är av särskild betydelse ur allmän synpunkt eller har väsentligen till ändamål att avhjälpa viss skada. Kungörelsen nr 347/1945 trädde i kraft den 1 juli samma år. I fråga om företag, för vilket ansökan om bidrag inkommit till lantbruksstyrelsen före kungörelsens ikraftträdande, äga de nya bestämmelserna dock ej tillämpning. På grund härav ha även efter den 30 juni 1945 beviljats bidrag till ett stort antal företag enligt de ursprungliga bestämmelserna i 1939 års kungörelse.

Vidare ha i kungörelse den 12 april 1946 (nr 192) meddelats bestämmelser angående tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrlägningsföretag. Enligt dessa bestämmelser kan till företag, för vars utförande bidrag beviljats från avdikningsanslaget under något av åren 1935—1944, anvisas tilläggsbidrag, om företaget helt eller till väsentlig del utförts under tiden från och med den 1 januari 1940 till och med den 30 juni 1946. Har bidrag beviljats från avdikningsanslaget genom beslut, som meddelats före år 1935 eller efter år 1944, kan till nyssnämnt företag utgå tilläggsbidrag, om särskild anledning därtill prövas föreligga. Därest slutligen företag, till vilket bidrag från avdikningsanslaget beviljats före den 1 juli 1946, icke blivit påbörjat eller till väsentlig del utfört före sagda dag, kan tilläggsbidrag likväl beviljas, om företaget befinnes angeläget och med hänsyn till förhållandet mellan kostnad och båtnad ekonomiskt försvarbart. Tilläggsbidrag utgår med högst hälften av det belopp, varmed kostnaderna för arbete och material visas ha överstigit 110 men icke 160 procent av de vid bidragstilldelningen beräknade kostnaderna för företaget. Frågan om beviljande av tilläggsbidrag prövas av lantbruksstyrelsen. I de fall, där bidrag beviljats före den 1 juli 1946 och företaget icke blivit påbörjat eller till väsentlig del utfört före nämnda tidpunkt, skall emellertid Kungl. Maj:ts medgivande till bidragets beviljande först inhämtas.

Enligt 1951 års ändringar i 1939 års kungörelse skall bidrag från avdikningsanslaget i regel utgå med belopp motsvarande 40 procent av kostnaden för företaget. Vidare har i samband härmed beslutanderätten i ärenden rörande bidrag och lån till torrlägningsföretag från och med den 1 juli 1951 decentraliserats från lantbruksstyrelsen till lantbruksnämnderna, så att flertalet dylika ärenden skall avgöras av nämnderna.

Lantbruksstyrelsens förslag.

I sin skrivelse har lantbruksstyrelsen till en början erinrat om att i förenämnda motioner hemställts om sådan ändring av 1 § i kungörelsen nr 192/1946, att bidrag skall kunna beviljas även till företag, för vilka plan och kostnadsförslag upprättats före den 1 januari 1949, eller — om detta yrkande icke kan bifallas — om sådan ändring i kungörelsen, att frågan om tilläggsbidrag till torrlägningsföretag skall göras beroende av den tidpunkt, då kostnadsförslag upprättats rörande företaget.

Styrelsen har vidare erinrat om att den i sitt till riksdagens jordbruksutskott avgivna yttrande över motionerna framhållit, att till följd av nuvarande bestämmelser en mindre grupp torrlägningsföretag, till vilka bidrag utgått från avdikningsanslaget, för närvarande i stort sett vore utesluten från möjligheten att erhålla förhöjt statsbidrag till bestridande av uppkommen merkostnad. En ändring av tilläggsbidragskungörelsen på sätt i motionerna i första hand föreslagits skulle medföra, att kungörelsen utsträcktes att omfatta även företag, till vilka nöjaktig möjlighet nu funnes att bevilja ytterligare bidrag från avdikningsanslaget. Ifrågavarande kungörelse vore enligt styrelsens mening av kriskaraktär och borde nu icke få större räckvidd än som erfordrades för att förhindra, att en grupp företag skulle komma i missgynnad ställning. Detta syfte skulle kunna nås genom en bestämmelse av innebörd, att tilläggsbidrag kunde ifrågakomma för företag, till vilket bidrag ur avdikningsanslaget beviljats enligt de före den 1 juli 1945 gällande grunderna, men att tilläggsbidrag icke skulle få beviljas företag, som tilldelats bidrag enligt därefter gällande bestämmelser och vilket icke blivit påbörjat eller till väsentlig del utfört före den 1 juli 1946. En sådan bestämmelse skulle visserligen komma att från tilläggsbidrag utesluta en mycket liten grupp företag, som enligt nu gällande bestämmelser kunde ifrågakomma härtill. Företag, för vilket ansökning om bidrag från avdikningsanslaget inkommit efter den 1 juli 1945 och till vilket beviljats bidrag före den 1 juli 1946, kunde nämligen enligt nu gällande bestämmelser erhålla såväl ytterligare bidrag från avdikningsanslaget som tilläggsbidrag. Efter den föreslagna ändringen skulle sådant företag endast kunna erhålla ytterligare bidrag. Emellertid begränsades enligt nu tillämplad praxis summan av bidrag och ytterligare bidrag från avdikningsanslaget samt tilläggsbidrag till belopp, som företaget kunnat erhålla, om det på en gång prövats då de verkliga kostnaderna varit kända, d. v. s. till en tredjedel eller hälften av de verkliga kostnaderna. Ett dylikt företag skulle sålunda i sak icke komma i sämre läge genom att möjligheten till tilläggsbidrag bortfölla.

I de förslag, som lantbruksstyrelsen nu framlagt, förordar styrelsen till en början en ändring av 1 § tredje stycket i förenämnda kungörelse nr 192/1946. Ändringen innebär, att tilläggsbidrag skall kunna beviljas jämväl torrlägningsföretag, till vilket bidrag utgått enligt kungörelsen nr 431/1939 i

dess före den 1 juli 1945 gällande lydelse, även om företaget icke blivit påbörjat eller till väsentlig del utfört före den 1 juli 1946. Såsom villkor skall dock gälla, att företaget är angeläget och ekonomiskt försvarbart. Slutligen föreslår styrelsen, att 3 § i kungörelsen nr 192/1946 skall ändras så, att styrelsen skall äga avgöra dylika bidragsärenden, utom i de fall där kostnadsökningen är mera betydande.

Vad angår omfattningen av den föreslagna utvidgningen av möjligheterna att bevilja tilläggsbidrag samt den ökning av medelsbehovet, som kan förmedlas därav, anför styrelsen i huvudsak följande.

De torrlägningsföretag, till vilka bidrag enligt 1939 års bestämmelser beviljats efter den 1 juli 1946, uppgå till 963 stycken. Ett mindre antal ansökningar om tilläggsbidrag till sådana företag ha redan behandlats av styrelsen med tillämpning av 1946 års kungörelse. Till följd härav och med stöd av den erfarenhet, som styrelsen vunnit i fråga om ansökningsfrekvensen beträffande tilläggsbidrag, beräknas återstående antalet dylika ansökningar komma att understiga 200.

Vid 1946 och 1947 års riksdagar ha för tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrlägningsföretag anvisats reservationsanslag om tillhoppa 2 500 000 kronor. Intill utgången av kalenderåret 1951 har styrelsen från ifrågavarande anslag beviljat tilläggsbidrag till omkring 450 företag, varvid förbrukats omkring 1 000 000 kronor. Vid sistnämnda tidpunkt återstod sålunda ett belopp av omkring 1 500 000 kronor odisponerat. Samtidigt funnos hos styrelsen icke slutbehandlade ansökningar om förhöjt statsbidrag beträffande 500 företag. Dessa representerade ett tilläggsbidrag av i runt tal 1 000 000 kronor. Härav framgår att ett belopp om 500 000 kronor torde finnas disponibelt för att möta den utvidgning av bidragsrätten som förordats. Detta belopp är enligt styrelsen tillräckligt och torde näppeligen komma att i sin helhet tagas i anspråk. Några ytterligare anslagsbehov torde icke böra befaras.

Såsom motivering för förslaget att utvidga lantbruksstyrelsens beslutanderätt beträffande ansökningar om tilläggsbidrag framhåller styrelsen bland annat följande.

I samband med den anbefallda översynen har det synts styrelsen lämpligt att föreslå anordningar för att påskynda och förenkla handläggningen av bidragsärenden. Det torde nämligen vara nödvändigt att lätta de finansiella svårigheter, i vilka många dikningsintressenter råkat till följd av ärendenas långsamma handläggning. Vidare bör i samband med den pågående decentraliseringen av torrlägningsärendena till lantbruksnämnderna den nuvarande balansen i fråga om ineliggande bidragsansökningar avarbetas snarast möjligt. I detta syfte har styrelsen, bland annat, anställt en extra föredragande med uppgift att handlägga och föredraga ärenden rörande tilläggsbidrag.

Styrelsen anser sig böra framhålla, att den övervägande delen av ansökningarna om tilläggsbidrag till torrlägningsföretag, till vilka bidrag utgått enligt kungörelsen nr 431/1939 och vilka utförts efter den 1 juli 1946, avsett företag beträffande vilka utan vidare kunnat tillämpas de allmänna principer, som gälla i fråga om beviljande av tilläggsunderstöd till företag utförda före sistnämnda dag. En förenkling i handläggningen av dessa ärenden med därav följande tidsvinst och arbetsbesparing synes böra eftersträvas. En sådan förenkling skulle nås, om styrelsen bemyndigades att

inom den i 1 § tredje stycket angivna gruppen eller — om styrelsens ändringsförslag genomföres — inom den nya företagsgruppen avgöra vissa ärenden av mindre betydelse. Vidare skulle därigenom åstadkommas en icke obetydlig avlastning av Kungl. Maj:ts bestyr med ifrågavarande ärenden.

Storleken av de bidragsbelopp, vilka beviljats efter Kungl. Maj:ts medgivande, framgår av följande uppgifter avseende åren 1950 och 1951.

< 1 000	kronor.....	19 st.
1 001—2 000	»	11 »
2 001—3 000	»	2 »
3 001—4 000	»	3 »
4 001—5 000	»	1 »
> 5 000	»	3 »
		Summa 39 st.

Tabellen utvisar, att cirka 50 procent av ärendena avsett bidragsbelopp understigande 1 000 kronor och cirka 75 procent bidragsbelopp under 2 000 kronor. Kostnadsökningen har även i de flesta fall, relativt sett, varit ganska obetydlig.

Departementschefen.

I propositionen nr 107 till 1946 års riksdag angående anslag för tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrlägningsföretag uttalade föredragande statsrådet, bland annat, att den av krigsårens prisstegringar föranledda kostnadsökningen för torrlägningsföretag, vilka kostnadsberäknats innan prisstegringarna gjort sig gällande men icke slutförts förrän desamma verkningar redan inträtt, i regel syntes ha varit så stor, att den icke kunnat kompenseras genom de möjligheter till ökade bidrag, som då gällande bestämmelser medgäve. Med hänsyn härtill och då det ur flera synpunkter vore önskvärt, att torrlägningsverksamheten icke försvårades eller förhindrades, vore det synnerligen angeläget, att möjligheter öppnades att tilldela intressenterna i förevarande torrlägningsföretag ytterligare statsbidrag. I enlighet med förslag i propositionen beslöt även riksdagen (r. skr. nr 159/1946) att tilläggsbidrag skulle kunna utgå till vissa torrlägningsföretag. Kungörelse i ämnet utfärdades den 12 april 1946 (nr 192).

Såsom framgår av den redogörelse, som lämnats i det föregående, kan emellertid tilläggsbidrag icke utgå till företag, till vilket bidrag ur avdikningsanslaget beviljats efter den 30 juni 1946, om företaget icke blivit helt eller till väsentlig del utfört före den 1 juli 1946. Denna grupp av företag har därigenom blivit missgynnad. Detta förhållande torde mången gång medföra kännbara ekonomiska konsekvenser för berörda företag.

I syfte att avhjälpa den angivna olägenheten har lantbruksstyrelsen föreslagit en ändring av kungörelsen angående tilläggsbidrag av den innebörden, att tilläggsbidrag skall kunna beviljas torrlägningsföretag, till vilket bidrag utgått enligt kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 431) angående villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag i dess före den 1 juli

1945 gällande lydelse, även om företaget icke blivit påbörjat eller till väsentlig del utfört före den 1 juli 1946. En förutsättning härför är emellertid, att företaget är angeläget och ekonomiskt försvarbart.

Enligt lantbruksstyrelsens beräkningar skulle det antal torrlägningsföretag ur ifrågavarande grupp, som vid bifall till styrelsens förslag skulle söka tilläggsbidrag, komma att understiga 200. Styrelsen har vidare uttalat, att förslaget genomförande icke skulle medföra något ytterligare anslagsbehov.

Enligt min mening är det skäligt att den grupp torrlägningsföretag, som nu icke har möjlighet att få tilläggsbidrag och som åsyftas i lantbruksstyrelsens förslag, skall kunna tilldelas dylikt bidrag i de fall, då företaget bedömes vara angeläget och ekonomiskt försvarbart. Jag biträder därför lantbruksstyrelsens förslag. Härigenom kommer dock å andra sidan att uteslutas en grupp företag, som för närvarande kan komma i fråga till tilläggsbidrag, nämligen sådana, beträffande vilka ansökning om bidrag från avdikningsanslaget inkommit efter den 1 juli 1945 och beviljats före den 1 juli 1946. Såsom styrelsen framhållit, finnes emellertid möjlighet att på annat sätt tillgodose denna grupp, varför dess läge icke blir försämrat genom den föreslagna ändringen.

Lantbruksstyrelsen har vidare hemställt, att den skall få rätt att bevilja tilläggsbidrag i förevarande fall, dock att Kungl. Maj:ts medgivande skall inhämtas, därest kostnadsökningen är mera betydande. Jag förordar jämväl detta förslag.

Därest riksdagen bifaller vad jag sålunda förordat, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de författningsändringar, som erfordras.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att godkänna de ändringar i grunderna för tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrlägningsföretag, som jag i det föregående angivit.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Grass.